

Van: Griffie Voorschoten
Onderwerp: Waarom het Ambachts&Baljuwhuis niet verkocht mag worden
Bijlagen: AmbachtsBaljuwhuis OMD 2019.pdf

Van:
Verzonden: dinsdag 25 juni 2019 13:14

Onderwerp: Waarom het Ambachts&Baljuwhuis niet verkocht mag worden

Geachte commissieleden WRG,

N.a.v. de voorgenomen verkoop van het Ambachts & Baljuwhuis voel ik mij geroepen hiertegen bezwaar te maken.

De openbare functie van dit Rijksmonument heeft tot doel de bevolking ten dienste te staan. Nu ziet het er naar uit dat het commerciële belang - zoals dat van investeerders en de huidige huurder - bovengeschild wordt gemaakt aan de betekenis van dit gebouw voor Voorschoten in de afgelopen - en toekomstige - 400 jaar.

Cultuur en erfgoed wordt onvoldoende op waarde geschat en overheden schuiven deze verantwoordelijkheid te gemakkelijk door. Zo beschikt het Ministerie van OCW over een budget van € 4.2 miljard waarvan slechts 2,5% naar cultuur en erfgoed gaat. Ik vrees dat in Voorschoten deze verhouding nog nadeliger uitvalt, terwijl ons dorp veel van haar weelde en (woning-)waarde ontleent aan het gezichtsbepalende karakter en de cultuurhistorie van haar monumenten. Hierbij gaat de beschermde status verder dan alleen de buitenkant van deze panden. Ze zijn een oogstrelend onderdeel van ons dorp en de tastbare vertegenwoordigers van een bijzonder verleden. Vanuit deze context gaan de kinderen van groep 8 ieder jaar op Open Monumentendag met publiek het A&B huis binnen om te vertellen welke rol dit huis heeft gespeeld in de geschiedenis van het dorpsbestuur, zie bijgaande lesbrief.

Wanneer u besluit tot verkoop, is dit onomkeerbaar en onvervangbaar en een definitieve oplossing voor een tijdelijk probleem. Wat zegt het wanneer het de Gemeente niet meer waard is om zelfs voor dit prachtmonument de verantwoordelijkheid te dragen? Wat blijft er dan op den duur nog over aan monumentenzorg als dit steeds verder van ons af gaat? Straks mag er geen mens meer bij het A&B naar binnen, anders dan de huishoudelijke dienst en de vreemdeling met een hotelarrangement. Hoe stelt u zich voor dat het A&B huis er dan over 10, 50 of 100 jaar bij zal staan?

Het beheer en behoud van het A&B huis is voor de Gemeente een zwaarwichtige opdracht. Talloze inwoners kunnen hierover mee praten vanwege hun -onbezoldigde- inzet voor ons gezamenlijk erfgoed. Het zal van weinig waardering getuigen wanneer nu het A&B huis wordt geofferd aan een commerciële bestemming.

De Gemeente moet het A&B behouden en met andere stakeholders een toekomstbestendig plan maken voor het onderhoud en beheer op een wijze die de betekenis van deze panden voor ons dorp weerspiegelt. Uit een geschiedenis van ruim 400 jaar moet hiervoor toch inspiratie te putten zijn.

Ik wacht de uitkomst van uw beraadslagingen af en hoop dat u kiest voor het goede.

Vriendelijke groet,

Voorschoten

HET AMBACHTS- en BALJUWHUIS

Over het Ambachts-en Baljuwhuis

Het Ambachts- en Baljuwhuis staat aan de Voorstraat 12 en 14. Het huis bestaat uit twee gedeelten: een oud deel uit 1635 en een nieuw deel uit 1730. Dat zie je aan verschil in kleur van de baksteen en ook in het verschil van bouwstijl.

Bovendien steekt het nieuwe gedeelte een stukje naar voren uit.

Het Baljuwhuis heeft geen voordeur. Je kan daar alleen naar binnen door het Ambachtshuis. Dat was destijds gewoon: na het werk in het Ambachtshuis kon men binnendoor naar het Baljuwhuis dat als woonhuis diende.

Vanaf de Voorstraat ging de baljuw door de gang en nam de deur rechts naar zijn woonhuis, dat nu het restaurant Floris V is.

Waar komt de naam
Ambachts- en Baljuwhuis vandaan?

Twee eeuwen geleden noemde men Voorschoten niet een gemeente maar een Ambacht, dat is een ander woord voor gemeente

Het Ambachtshuis was dat wat we tegenwoordig het gemeentehuis noemen.

De baljuw, die schout werd genoemd, was bijna de belangrijkste persoon van het ambacht. Nu noem je zo iemand de burgemeester.

De Heer van Duivenvoorde was de echte baas van het ambacht of de gemeente.

Hij had de titel **ambachtsheer** en woonde op het kasteel Duivenvoorde, werkte in Den Haag en was daarom niet vaak in het dorp te zien. Dus benoemde hij de baljuw of schout die voor hem het dorp bestuurde.

De baljuw/schout had veel meer taken dan de burgemeester van nu.

Hij liet door zijn hulp (de bode) ook boeven oppakken, die ze opsloot in het Ambachtshuis. De baljuw/schout sleepte ze voor het gerecht in de Vierschaar (zie verderop in de tekst). Ook haalde de baljuw/schout voor de ambachtsheer de dorpsbelastingen op.

Dus: de voor de inwoners vaak onzichtbare ambachtsheer moest laten zien dat hij hier de baas was en dat deed hij door het **Ambachtshuis** te laten bouwen. Dit toonde zijn macht want het was na dorpskerk het hoogste gebouw. Ook de baljuw/schout kreeg kort daarna, waarschijnlijk op kosten van de Heer van Duivenvoorde, een 'voornaam' huis naast het Ambachtshuis: **het Baljuwhuis** (Voorstraat nr. 12)

Het Ambachts-en Baljuwhuis van buiten

Het gebouw

Het Ambachtshuis is gebouwd in de 17^e eeuw

Om precies te zijn in **1635** en dat zie je als je voor het gebouw staat aan het jaartal boven de trapgevel. Het huis is aan de voorkant geverfd. Omdat straatverlichting in die tijd ontbrak verfde men grote gebouwen en woningen in een lichte kleur zodat ze in donker beter te zien waren.

Als je bij de voordeur langs de gevel omhoog kijkt zie je dat deze niet loodrecht gebouwd is maar wat naar voren helt. Dit werd in die tijd gedaan om te voorkomen dat de regen langs de gevel omlaag gaat, dit zou slecht zijn voor het metselwerk.

Het Baljuwhuis, dus Voorstraat 12, is in 1640 gebouwd. Eerst alleen het gedeelte wat een beetje naar achter springt en een eeuw later is het stuk aangebouwd dat wat naar voren springt. Het deel uit 1640 had zeer waarschijnlijk ook een trapgevel, net als het

	Ambachtshuis. Zo'n gevel was in de 17^e eeuw in de mode. Vroeger kon je zelf gewoon kiezen waar je de voorgevel van je huis wilde hebben. Het Ambachtshuis was een huis waar werd bestuurd en gewerkt en diende als gevangenis. Het had dus een heel ander doel dan het Baljuwhuis, daar werd gewoond door de baljuw/schout.
De tuin	Bij het Baljuwhuis hoorde een heel grote tuin, -dat noemde men toen een lustplaats De tuin liep vanaf de Schoolstraat, over wat nu het Deltaplein is, tot aan de Bibliotheek bij het Oranjeplein. De baljuw kon daar een wandeling maken, dat deden deftige mensen van toen. Het was gezond, maar een arbeider had hier geen tijd voor. Dus het baljuwhuis was een voorname woning van een belangrijke bestuurder, daar hoorde toen zo'n grote tuin bij.
Het Wapen van Voorschoten was er eerder dan het Ambachtshuis	Het Wapen van Voorschoten is nu een restaurant, maar vroeger was het een herberg - zeg maar een café - dat in 1656 de naam Het Wapen van Voorschoten kreeg Deze herberg was, voordat het ambachtshuis bestond, het huis van de baljuw /schout. Hij sprak hier recht, dus in zijn eigen huis. In een volle herberg, waar flink werd gedronken, kon zo'n rechtszaak uitlopen op ruzie en zelfs een vechtpartij tussen de inwoners van het dorp die gewoon bij de rechtszaak aanwezig mochten zijn. Ze waren vaak partijdig en gingen met elkaar op de vuist als ze het niet eens waren met de uitspraak. Om die reden besloot de Heer van Duivenvoorde, die in feite de baas was over het dorp en dus ook over de baljuw/ schout , een Rechthuis - dit is het Ambachtshuis - te laten bouwen. Hier werd op een 'nette manier' rechtgesproken wat natuurlijk een veel betere indruk maakte op de inwoners. Toevallig lag in 1635 naast het Wapen een leeg stuk grond waarop voor ruim € 2200,- een nieuw gebouw werd neergezet: het Ambachtshuis. Het Wapen bleef tot vandaag de dag een café. De roddel wil dat er een geheime gang was tussen het café en het naastgelegen Ambachtshuis, zodat de baljuw en de schepenen toch nog makkelijk aan hun drank kwamen. Maar of dat waar is ...
De betekenis van het Ambachts-en Baljuwhuis voor Voorschoten	
Het Ambachtshuis was het informatiecentrum van het dorp	Voor het Ambachtshuis stond aan de gevel vastgemetseld een dubbele trap, hierop werd door de gemeentebode het nieuws voorgelezen Aan de inwoners werd daar ook verteld aan welke regels, zeg maar wetten, de inwoners van Voorschoten zich moesten houden. Eerst werd de kerkklok geluid -het kleppen van de kerkklok- en dan gingen de inwoners naar het Ambachtshuis om te horen wat de gemeentebode voor nieuws had. In de 17^e en 18^e eeuw konden veel Voorschotenaren niet lezen en maar heel weinig konden schrijven. In het dorp woonden rond 1700 ongeveer 500 mensen. Ook liet de gemeentebode de inwoners weten welke nieuwe regels er in het ambacht gingen gelden en welke boete je kreeg wanneer je je er niet aan hield Dit moest eerst aan de inwoners bekend worden gemaakt anders kon de schout je niet bekeuren. Zo'n regel, die het bestuur van Voorschoten zelf opstelde en voor alle inwoners gold, heette een keur, daar komt het woord bekeuren vandaan Zo was het vanaf 1650 verboden om op zondag vlak bij de kerk te kaatsen- een soort balspel. Dit zou de kerkdienst in de war schoppen wanneer er zo'n bal door een kerkraam vloog. Rond 1850 is de dubbele trap weggehaald omdat het Ambachtshuis toen een gewoon woonhuis werd waar o.a. de dorpsarts woonde. Die had niets aan zo'n trap. En ook de zieken en oude mensen konden die trap natuurlijk niet op.
Het ambachtshuis als plaatselijke rechtbank	In de 17^e en 18^e eeuw werd er in het dorp, door een baljuw/schout en zijn 'schepenen' rechtgesproken. De baljuw of schout stond aan het hoofd van de schepenen.

	Schepenen waren de rechters van de oude tijd. Het waren rijke inwoners, vaak boeren met veel land in Voorschoten. Rijke mensen hadden geen extra geld meer nodig dus waren niet zo makkelijk om te kopen wat voor een goede en eerlijke rechtspraak wel belangrijk was. In de huidige tijd hebben we geen rechtbank meer in Voorschoten, die zijn verplaatst naar Leiden en Den Haag.
Het Ambachts-en Baljuwhuis van binnen	
De Ambachtszaal als plaatselijke rechtbank en het verhaal over de Vierschaar	Als je links de trap op gaat kom je terecht in de Ambachtszaal en daar zat vroeger de Vierschaar , je zou nu zeggen: de rechtbank <u>Hoe ging nu zo'n rechtszaak in die tijd?</u> Vlak voor het Ambachtshuis, ongeveer waar nu de dorpspomp staat stond een houten geselpaal. De paal maakte de inwoners duidelijk dat hier in het Ambachtshuis recht werd gesproken. Het zou de inwoners afschrikken een misdaad te begaan. Voordat je aan de geselpaal werd gebonden was je als misdadiger voor de Vierschaar gebracht. Hoe ging dit? Vierschaar betekent 'vier scharen' (banken). Er stonden vier banken in het vierkant van de zaal waar de schepenen op zaten. De baljuw/schout las voor wat de boef had gedaan en eiste een straf. De schepenen van de vierschaar ondervroeg de boef en overlegden met elkaar over de hoogte van de straf. Meestal ging de baljuw hiermee akkoord.
Het 'boevenkot'	Als de straf was uitgesproken ging de boef naar het 'boevenkot' Het Ambachtshuis had drie van die gevangenencellen omdat ook de boeven van Leidschendam hier werden opgesloten. Toen het Ambachtshuis een gewoon woonhuis werd wilde de nieuwe eigenaar natuurlijk niet dat er boeven bij hem in de kelder zouden zitten. Daarom werden boeven vanaf 1800 opgesloten in de toren van de dorpskerk. En de verdwenen geselpaal? De Vierschaar kon een boef veroordelen tot geseling en verbanning. Tot twee eeuwen geleden was geselen een vorm van straf, een lijfstraf. De boef werd met ontbloot boven lichaam aan de paal gebonden en met een riem gegeseld –geslagen. Het aantal slagen stond in het vonnis en werd onder toezicht van de Vierschaar geteld. Het volk van Voorschoten kwam kijken, wat erg vernederend was voor de schurk. Daarna kon hij worden verbannen, dus hij moest soms voor jaren buiten Voorschoten gaan wonen.
Waar werd de Ambachtszaal nog meer voor gebruikt?	In de Ambachtszaal vergaderde ook de Schout om bijvoorbeeld elk jaar vast te stellen hoeveel belasting elke inwoner moest betalen voor de 'dorpskosten' Maar ook werd hier getrouwd door echtparen die niet in de dorpskerk wilden trouwen. En iemand die in Voorschoten chirurgijn, zeg maar dokter, of vroedvrouw of schoolmeester wilde worden moest hier in de Ambachtszaal een examen afleggen.
Het keldertje	Links naast de voordeur gaat een kleine trapje omlaag. Boven de trap staat 't Keldertje' Dit lage gedeelte van het ambachtshuis noemt men een souterrain. Een souterrain is een verdieping die voor minder dan de helft onder de grond ligt. Als je links door het raampje kijkt zie je een bar. Deze ruimte was vroeger een waag. Hier stond de weegschaal met gewichten om allerlei etenswaren en goederen te wegen. Vroeger hadden de marktkooplui een eigen weegschaal met eigen gewichten. Die gewichten werden in de waag gecontroleerd of ze wel bv. wel echt een kilo waren. Soms ging een verkoper op de markt thuis stiekem iets van de gewichten afslijpen om ze lichter te maken. Er stond dan een kilo op het gewicht maar het was dan bv 990 gram. De klanten betaalden dan teveel. Net als in de rechtszaal boven ging het bij de waag in het keldertje ook om eerlijkheid.
De gang	Boven de houten deur, recht tegenover de voordeur, zie je een mooie houten versiering in Lodewijk XIV-stijl Deze werd gemaakt omstreeks 1730 toen het Baljuwhuis werd vergroot.